

Kaip senais laikais žmonės išmoko, taip ir dabar reikia išmokti

– Kaip susidomėjai senąja lietuvių religija?

– Užaugau kaip Amerikos lietuvis labai patriotiškoje šeimoje – mano šeima dalyvavo mitinguose prieš Sovietų Sąjungą. Mano seneliai (J. K. Arbas yra rašytojos Alės Rūtos anūkas – A. Ž.) labai katalikiški ir jie aktyviai priešinosi rusinimui. Jie turėjo pasitraukti iš Lietuvos tam, kad gimčiau aš. Tada aš ir gimiau Havajuose, o Havajai, kaip ir Lietuva, yra pagoniška šalis – ten taip pat gali jausti pagoniškos minties energiją ir dvasią. Visada buvau pagonis – krikščionių bažnyčia niekad negalėjo atsakyti man net į paprastus klausimus. „Tikėk, ir viskas“ – man tai nėra priimtina. Kaip krikščionių Dievas gali tave paimti į savo namus ir liepti daryti tai, ką sako? Nesu nei prieš krikščionybę, nei prieš kitus tikėjimus, bet tai nėra mano kelias. Pagonybė nekelia karų, nėra suinteresuota kažkokiom viso pasaulio misijom, čia kiekvienas asmeniškai turi ryšį su visata. Kai buvau labai mažas, nuėjęs į bažnyčią matydavau labai daug keistų dalykų – nukryžiuotas žmogus, kryžius ant pečių ir meldimasis, kad tai mano kaltė, Jo kūno valgymas, Jo kraujo gėrimas – man tai nebuvo natūralu, aš jutau visas gamtos dėsnių energijas ir jos man buvo natūralios. Be to, Havajų ir lietuvių pagoniškos dievybės yra kitokios – jos dvelkia gyvenimo džiaugsmu, atlaidumu. Labai gerai, kad žmonės tiki, bet aš turiu savo pasaulėžiūrą – jau vienuolika metų esu pagonis.

– Minėjai, kad Havajai taip pat pagoniška šalis. Puiki galimybė į pagonybę pažvelgti iš įvairių pusių – taigi, kokia pagonybės padėtis Lietuvoje ir pasaulyje?

– Lietuvoje pagonybė yra pripažinta kaip tradicinė Lietuvos religija, Havajuose pagonybė yra daugiau pasaulėžiūra nei oficialus tikėjimas. Kai krikščionių misionieriai atvyko į Havajus, kartu jie atnešė ir labai daug ligų – raupsus, sifilį, jų ligos išnaikino didelę dalį Havajų. Žinoma, ne visi misionieriai blogi, bet yra faktai, kad jie padarė daug žalos visame pasaulyje – geranoriškai ar ne. (Kryžiuočiai labai geras pavyzdys.) Lietuvoje turime Gabiją, Havajuose yra labai svarbi Ugnies deivė – Pele, gyvenanti ugnikalnyje. Havajų ir lietuvių pagonybės turi daugiau panašumų nei baltų ir krikščionių tikėjimai (žinoma, baltai priėmė labai daug europietiškos pasaulėžiūros, Havajai tiek nepriėmė). Buda, Krišna, Jėzus Kristus – žmonės, kurie tapo dievais, o mūsų dievas yra gamtos dėsniai, ir juos atsinešėme per folklorą – tai būdinga visiems pagonims. Mūsų dievai yra gamtos dėsniai, o ne žmonės, kurie paskui tapo dievais. Nėra orientacijos į žmogaus sudievinimą, mes ieškome metaforų gamtoje – pagonių dievas neturi žmogiškojo pavidalo. Tai dvasia.

– Mūsų protėvių senasis tikėjimas sulaukia vis daugiau susidomėjimo visuomenėje. Kaip gali tai paaiškinti?

– Dėl visokių dogmų žmonėms atsirado labai daug klausimų, ilgai negali gyventi su dogmom (šimta, penkis šimtus metų, kas kam yra ilgai). Ne visi žmonės yra ožiai – jie nori kramtyti tai, ką valgo, o ne tik viską praryti. Nors kartais žmonėms reikia ir kažką praryti, ne per daug kramtyti, bet yra tokių, kurie nori galvoti daugiau – ir pagonybėje nėra dogmų, kurios tave ribotų, ji nenurodo, kaip ką interpretuoti – suteikia laisvių, ir labai natūralu, kad žmonės ieško laisvės ir kažko naujo. Devyniasdešimt procentų mūsų tikėjimo buvo sunaikinta, bet Lietuva yra labai laiminga dėl to, kad dar liko koks vienas ar dešimt procentų – mūsų dainos, šokiai. Ir mes dar turime labai gerą tiesioginį būdą suprasti, kokia yra ta senoji pasaulėžiūra. Daug informacijos sunaikinta, bet kaip senais laikais žmonės išmoko, taip ir dabar reik išmolti.

– Kuo motyvuoji savo tikėjimą: lietuvybe, istorija ar pagarba, meile gamtai?

– Mano močiutė yra labai tikinti katalikė, ji buvo ateitininkė ir t. t., bet kartu ji toleruoja pagonybę ir visas mūsų protėvių tradicijas, tad turėjau daug laisvės rinktis. Lietuvoje katalikai yra dominuojantys, jie meldžiasi tam kryžiui, kankinimams, ir tai turi jėgos. Visa tai atėję iš Romos imperijos, o Romos imperijos Lietuvoj juk niekad nebuvo. Mes turime savo kryžių: jis puoštas saulės, žalčių, paukščių, augalų elementais, mūsų kryžius visiškai pozityvus ženklas, jis neprimena apie žuvusį Jėzų Kristų, apie tai, kad aš gimiau ir tai yra nuodėmė. Man patinka, kad lietuviškas tikėjimas yra labai pozityvus – visi džiaugiasi, šoka, gerbia gyvus ir negyvus.

– Ar žinai lietuvišką Rūpintojėlį? Tai sustingęs ir medituojantis dievas. Atrodo, keistas dalykas: dievas kaip ir gali „tvarkyti“ dangų ir žemę, o jis sėdi ir rūpinasi... Tai galime vertinti ir pozityviai, ir negatyviai – negatyviai, nes sėdint ir rūpinantis nieko kito ir nenuveiki, kita vertus, be tokio sėdėjimo gal nebūtų lietuvis ir išlikęs.

– Rūpintojėlis – pagonių dievas, Pietų Amerikos ar Afrikos žmonės taip pat turi tokį patį dievo įvaizdį.

Rūpintojėlis labai svarbus dievas lietuviams. Kelis šimtmečius reikėjo to rymojimo – visada sunkiais laikais laukiama ir medituojama. Kartais sakoma, kad jis sėdi po žvaigžde.

Pastaruosius tris šimtus metų lietuviai yra vergai – sėdi, mąsto, bet dėl to sėdėjimo ir rūpinimosi Lietuva dar gyva. Turim savo kalbą. Rūpintojėlis labai padėjo kovojant su viena stipriausią pasaulio sistemų – sovietine. Lietuvos auksiniais laikais Rūpintojėlis buvo svarbus, bet ne tiek, kiek jis tapo svarbus sunkiais laikais. Jį sureikšmino neatsitiktinai. Seniau jis ir kiti dievai buvo

Parašė

Antradienis, 22 Rugsėjis 2009 17:45 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 30 Rugsėjis 2009 11:43

---

vienodai svarbūs. Jei tyrinėsime, kas buvo dar anksčiau, tai už Rūpintojėlį buvo svarbesni kiti dievai.

– Ne per daug pasyvus, melancholiškas tas lietuvis?

– Žmonės sako, kad aš labai garsiai juokiuos ir tiesiai sakau savo nuomonę, o štai lietuviai labai kuklūs ir tylūs. Tačiau ir Lietuvoje yra įvairių lietuvių. Ir dar: ar jūs kada susidūrėte su pasaulio lietuviais?.. Štai lietuvis iš kitos pasaulio dalies, kalba lietuviškai, šoka ir dainuoja tautinius šokius, bet jis eina gatve, garsiai juokiasi ir dainuoja. Verta prisiminti Amerikos indėnus. Yra klasikinis filmas „Skrydis virš gegutės lizdo“ – ten vaidina milžiniškas indėnas, kuris nekalba. Amerikos valdžia jį laužė, bet filmo gale jis vis tiek pajunta laisvės skonį. Tas pats būna su žmonėmis, kurie yra okupuotoje žemėje, po represijų – jeigu per sovietmetį čia visi būtų eję ir garsiai kvatoję, sakę savo nuomonę, būtų buvę pasodinti į kalėjimą ar beprotnamį. Aš tikiu, kad dėl to baltai turi šios tylėjimo, rymojimo tradicijos, dabar ji keičiasi – pradedama garsiau kalbėti. Greičiausiai, jei Lietuvoje augęs lietuvis nebūtų matęs tiek represijų, jis juoktųsi ir dainuotų garsiau.

– Esi lietuvis, bet užaugai ne Lietuvoje. Tapatybės problema: ir ten, ir ten esi ir „savas“, ir „kitoks“.

– Taip, aš užaugau Amerikoje, amerikietiškoje kultūroje. Havajuose gyvena daug indėnų, bet ir Lietuvos vietiniai lietuviai užaugo su rusų kultūra, bolševikų kultūra, tai yra tas pats. Kai kurie lietuviai čia taip pat prastai kalba lietuviškai – vartoja daug rusicizmų, o mes, užaugę Amerikoje, vartojam daug anglicizmų. Kartais žmonės man sako: tu ne lietuvis ir tu niekada nebūsi lietuvis. O kodėl? Todėl, kad jie užaugo Lietuvoj, o aš ne? Gerai, kol ten jie stovėjo su raudonais kaklaraiščiais, rusiškai kalbėjo ir buvo pionieriai, tai mes Amerikoje užsiėmėme daugybe lietuviškų dalykų. Didžiausias skirtumas yra tas, kad vietiniai lietuviai, gimę ir užaugę šioje šventoje žemėje, skrenda į Izraelį ir sako, kad ten šventa žemė. Lietuva yra šventa žemė – mes čia turime šventas girias, pilkapius, kur mūsų protėviai buvo palaidoti prieš tūkstantį, du tūkstančius metų. Gyvendamas, augdamas ant savo protėvių žemės gauni labai daug stiprybės. Mes, pasaulio lietuviai, turime šiek tiek tos dislokacijos jėgos, bet aš visada noriu į Lietuvą.

Kitų tautybių žmonės nesieja savo prigimties su vieta, kurioje gyvena – amerikonas lieka amerikonas, kad ir gyvena, pavyzdžiui, Japonijoje, tas pats su prancūzais, ispanais ir kitom tautybėm. Kodėl taip mąstantys lietuviai nori sumenkinti savo pačių tautą – nurašyti visus tautiečius dėl kažkokių aplinkybių, kai mūsų genai, tai, kas natūraliai gaunama iš savo protėvių, yra iš mūsų tautos, Lietuvos?

Parašė

Antradienis, 22 Rugsėjis 2009 17:45 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 30 Rugsėjis 2009 11:43

– Esi kuriantis žmogus, bet su tavim kalbamės apie pagonybę. Visada įdomu su kuriančiais kalbėti ne tik apie kūrybą. Bet pakalbėkime ir apie tai, ar tavo kūryba taip pat yra tavo pagoniškos pasaulėžiūros išraiška?

– Kuriu muziką, filmus, darau instaliacijas su garso, šviesos, performansų ir pagoniškais elementais. Sukūriau keletą darbų Belize, Gruzijoje, Ukrainoje, tai buvo mano palaiminimo versija, apeiga, bet moderni – su vaizdų, garsų manipuliacijom, gerkliniu dainavimu ir meditacijom. Per filmus mėginu perteikti pagonišką filosofiją. Kuriant branduolinė idėja yra parodyti, kas yra lietuvis ir kaip veikia visos dimensijos, kurios egzistuoja kartu su mumis, nors kartais nematom, kaip tai egzistuoja. Mūsų pagonybė nekovoja su mokslu, su menu, su niekuo nekovoja, o darniai gyvena ir tai labai įdomu.

Mes esame kaip kokie kinai iš Europos – tokie gilūs gilūs, seni seni, archajiškiausia tauta ir paskutinė tauta, kuri taip ilgai išlaikė pagonybę – didelis turtas visam pasauliui. Toks jau dėsnis, kad žmonės dažnai nesupranta, ką jie turi po savo kojom, o suprast, pamatyt ir patyrint verta.
– Daug laisvės, daug interpretacijų.

– Svarbiausia yra tavo asmeninis ryšys su dievais, gamta. Mes turim savo folklorą ir tai mūsų pagrindinis šaltinis, ir kiekvienas pats turi prie to prieiti. Pats turi nuspręsti, kiek melsiesi, kiek medituosi, kiek gerbsi aplinkinius ir pan., nors ir čia yra tam tikrų nurodymų, kaip dorai gyventi. Čia nėra Dešimt Dievo įsakymų – niekas negali tau sugalvoti įsakymų, juos susigalvoti turi pats. Turi pats spręsti. Juokingiausia, kai žmonės mano, kad mes netikim Dievo. Jonas Trinkūnas sako, kad visi lietuviai yra pagonys – ar jie tai žino, ar nežino. Paprastai vienas tikėjimas neigia kitą tikėjimą, o pagonybė neneigia kitų.

Tikiu gamta ir jos realybe. Žmonės dažnai klausia: ar tu tiki medžiu, ar tikrai tiki, kad medis turi sielą, o gal manai, kad ant debesies sėdi kažkoks senis su ilga barzda? Netikiu aš medžiu, vėju kaip dievybe, tikiu kaip tikrybe, tai yra gamtos dėsnis, jis galioja visur pasaulyje. Ir net mėnulyje. Tikiu tikrybe.

Galima sakyti, kad Gabija, Žemyna, Saulė, Perkūnas yra metaforos, susijusios su tikrybe, gamtos dėsniais. Mes mėginame pasitelkę tradicijas pamatyti tiesą ir suprasti. Tai labai stiprios metaforos, kaip suprast pasaulį. Aš manau, kad tas pats su krikščionybe ir kitais tikėjimais.

– Žmogus amžinai nori, kad kažkas būtų aukščiau. Kartais jis tikrai negali susitaikyti, kad yra stipriausias ir viskas priklauso nuo jo. Pagonybė žmogui suteikia nemažai atsakomybės.

Parašė

Antradienis, 22 Rugsėjis 2009 17:45 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 30 Rugsėjis 2009 11:43

– Keista, bet bedievis žmogus nori būti aukščiausias ir nepripažįsta, kad ir kita gyvybė turi sielą ir vietą pasaulyje. Pagonis nėra taip lengvai išlaisvinamas iš savo nuodėmės, už savo nuodėmes turi labai daug atsilyginti. Negali vien nueiti prie kokio kunigo ir išpažinti, viskas yra jo atsakomybė. Čia nėra kunigo, kuris tau atleistų nuodėmes, reikia darniai gyventi. Viena iš baltų pagonių pagrindinių idėjų yra darna – gyvenk darniai su kaimynais, su šeima, su gamta, su vėlėm – su negyvuoju ir gyvuoju pasauliu, nes niekas nesustoja ir nedingsta, keičiasi tik formos, todėl turi už savo nuodėmes kuo daugiau atsilyginti pasauliui savo darna.

– Pagonybėje galima rasti išaukštintą meilę, pagarbą gamtai, šiandien 16–25 m. jaunimas dažnai klauso metalo, roko, kuriame yra pagonybės elementų. Ar tai galima laikyti senojo tikėjimo tradicijos tąsa?

– Pagan metal kartais pavadinama ir nacių, rasistine muzika. Lietuvoje ir Latvijoje žmonės žino, kas yra pagonis. Lietuvių kalboje pagonis turi tik vieną reikšmę – religijos atstovas, o anglų kalboje pagan turi kelias reikšmes. Satanistas gali būti vadinamas pagan. Vakarų ar Rytų Europoj tas pagan metal yra kažkokia fantazija, maišyta su mada, kaip seniau visi buvo šėtono metalistai: vaikinai su apverstu kryžiumi – visi bijojo, todėl jis jautėsi gerai, subkultūrininkas. Pagan anglų kalba dažnai reiškia ne būtent mūsų pagonį, bet iš viso netikintį, maištininką, taigi šis žodis ne visada išreiškia baltiškąjį pagonišką mąstymą. Kai aš sakau pagonis lietuvių kalba, tai noriu sakyti – baltų tikėjimas, nes pagan yra ir keiksmazodis kitame tikėjime: budistas yra pagonis, ateistas yra pagonis – tai keiksmazodis. Čia tas pats, jei juodaodį pavadintum „nigeriu“. Pagan yra visi žmonės, kurie nėra krikščionių tikėjimo – visiškai neigiamo atspalvio žodis.

Kalbėjosi **Akvilė Žilionytė, Šiaurės Atėnai**